

עידן המועדים

הלכות פורים (תשפ"ג)

על פי פסקי: השולחן ערוך, המ"א, מסנה ברורה, מן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, ועוד

נכתב ונערך על ידי הרב עידן בן-אפרים שליט"א (02-5324067)

חודש אדר

א. משנכנס אדר מרבנים בשמחה (תענית כס ט"א), ומזל החודש גורם לטובה. ולכן, ישראל שיש לו דין עם גוי, ישתדל כמיטב יכולתו שהדין יתקיים בחודש אדר (שם רע"ב), ושאר יסתיים בו (חיי אדם קנה, א), מפני שבחודש זה יד ישראל על העליונה. וקיימת בחודש זה התגלות הארת התורה שבעל-פה, שעל זה מרמז מה שנאמר (אסתר ה, טז): "לַיהוּדִים הַיְתָה אוֹרָה", ודרשו חז"ל (מגילה טז: וע"י שבת פח. "אורה" - זו תורה (ספר פרי צדיק, שמות, ל"ח אדר).

זכר למחצית השקל

ב. נצטוינו בתורה הקדושה (שמות ל, יג) על מצות מחצית השקל. דהיינו שכל אחד מישראל מן עשרים שנה ומעלה, בין עני בין עשיר, יתן מחצית השקל בכל שנה ליד הכהנים. והיו מניחים הכל בלשכה מיוחדת במקדש, ומשם היו מוציאים לקנות את קורבנות הציבור וכל צרכיהם, שכן מראש חודש ניסן צריכים לקנותם מהשקלים החדשים (חיינו מצוה קה). ובאחד באדר היו משמיעים על השקלים (שקלים א, א), כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויהיה עתיד ליתן (רמב"ם שקלים א, ט).

ובימינו שחרב בית-המקדש, נוהגים לתת מעות "זכר למחצית השקל" (רמ"א תרצד, א) (ויזהר שלא לקרותן "מחצית השקל", אלא "זכר למחצית השקל (קא)"). ובשבת שלפני ראש חודש אדר קוראים בתורה את פרשת שקלים, כזכר למצוה זו (ע"י ש"ע תרפה, א). וזריזים מקדימים למצוות (פסחים ד, ר"ה לב: יומא כח:). (ויש נוהגים לגבותם בליל פורים קודם קריאת המגילה (קא וע"י רמ"א שם)). אם לא נתן המעות בחודש אדר, יתנם לאחר מכן בחודש ניסן.

ג. אחייבים וחסכום - הזכרים מגיל עשרים שנה ומעלה צריכים לתת "זכר למחצית השקל". אבל נשים וילדים קטנים, מעיקר הדין פטורים, ומכל מקום טוב להחמיר לתת גם עבורם (קד-קה) (ואם האשה מעוברת, יתן גם בעד ולדה (מ"ב ה; אור"צ ח"ד נב, א)). וצריך לתת סכום השווה לערך תשעה גרם כסף טהור (קב) (שכן היה משקל מטבע "מחצית השקל" בזמן בית-המקדש, והסכום הוא כפי שווי מחיר הכסף הגולמי). וכל המוסף - מן השמים מוסיפים לו (ומכיון שנתנה זו היא רק "זכר", אין הקפדה בכך שהעשיר ירבה לתת. - ומי שמצבו הכלכלי קשה, די שיתן מטבע של חצי שקל (קה)).

ד. למי נותנים? - מכיון שנתבאר שעיקר נתינת מחצית השקל היתה לצרכי הקורבנות, לכן יש לתת מעות אלו לתלמידי חכמים או לישיבות הקדושות והכוללים שמגדלים בהם תלמידי חכמים (קה), כי מיום שחרב בית-המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד (ברכות ח), ומעלת לימוד התורה גדולה יותר מהקרבנות (ע"י ר"ה יח. ומגילה ג), ובזמן הזה שאין מזבח שיכפר על ישראל, חכמים ותלמידיהם מכפרים בתורתם על ישראל (ילקוט שמעוני ויקרא, תנה).

פרשת זכור

ה. בשבת שלפני פורים, מוציאים שני ספרי תורה, בספר הראשון קוראים בפרשת השבוע, ובספר השני קוראים בפרשת כי תצא (דברים כה, יח עד סוף הפרשה): "זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עַמְלֶק" (ש"ע תרפה, ב) (וזאת כדי להקדים ולהסמך זכירת מחיית עמלק למחייית המן שהיה מזרעו (ע"י מגילה ל. ורש"י שם כ"ט)). ונצטוינו בזה לזכור מעשה עמלק ולשנוא אותו שנאה קבועה בלב, עד כדי כך שאם היה באפשרותינו למחות אותו מן העולם שלא ישאר ממנו שום זכר, בין מהאדם ובין מבהמותיו ושאר כל חפציו, היינו עושים כן (חיי אדם קנה, ב).

ו. גודל חיובו וזקדוק קריאתה - לדעת רוב הפוסקים, קריאת פרשת זכור היא מצות עשה מן התורה (ש"ע קמו, ב; תרפה, ז), ולכן הקורא בתורה צריך לעורר את הקהל שיכוונו לצאת ידי חובת מצות זכירת מעשה עמלק ומחיייתו, ושאר הוא מכיון להוציאם (א), ויקפיד לקרוא במתינות בקול רם ולבטאות היטב את האותיות. כמו כן יש להשגיח על הילדים הקטנים לבל יפריעו, כדי שהציבור יוכל לשמוע את כל המילים כראוי ויצאו ידי חובתם (ומצוי, שהאותיות שבסיום המילים, אינן נשמעות כראוי, מכיון שקשה להגביה בהן את הקול), ויזהרו השומעים שלא לקרוא בניהם יחד עם הקורא אלא ישמעו ממנו בלבד. (וטוב להחמיר שהציבור יכוין לצאת ידי-חובה גם בברכות של העולה לתורה, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו" אחריו (ילקו"י קב)).

יש להוציא לצורך קריאה זו את ספר התורה המהודר ביותר (עבר הגהת מחשב, כתב טוב, אינו משוח. - וספרדי המתפלל בבית-כנסת של אשכנזים, נכון מאוד שבשבת זו יחדר לשמוע קריאת פרשת זכור מפי שליח ציבור הקורא בספר תורה ספרדי ובמבטא ספרדי. וכן להיפך (ח)).

ז. נשים - ישנה מחלוקת פוסקים אם הנשים חייבות לשמוע קריאת פרשת זכור, ולהלכה, אף שהמקילות יש להן על מה שיסמוכו, מכל מקום המחמירות לשמוע הקריאה תבוא עליהן ברכה (ט) (אם לא שטרודה בטיפול ילדיה הקטנים), ובלבד שתקפדנה על גדרי הצניעות בלבושן ובהתנהגותן, לבל יצא שכרן בהפסדן.

ח. חבנת חקריאח וביאורו - לכתחילה ראוי להבין כל מילה מהקריאה, אבל אין הדבר מעכב (ע"י ילקו"י, פורים, קיב ושבת א ח"ג עמ' קצב). לתועלת הציבור הבאנו כאן ביאור פשטי משולב (על פי פירוש רש"י ועוד), ורצוי לאומרו בפני הציבור או להשתמש בו בשעת הקריאה:

זְכוֹר [תן לב לזכור תמיד (רש"י שמות כ, ח)] אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִם עַמְלֶק, בעת שהייתם בְּדָרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם לִכְבוֹשׁ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן. אֲשֶׁר קָרַךְ [ה-הזדמן לך בפתע] בְּדָרְךָ [בהיותך ברפידיים (שמות יז, ח)] שהוא מקום קרוב להר סיני, וַיִּצְנַב בְּךָ [שחתך את איברי המילה הנראית כזנב] שֶׁל כָּל הַנְּחֻשְׁלִים אַחֲרֶיךָ [חסרי הכח שמחמת חטאם פלטם הענן ולא הגן עליהם, והיו הולכים אחרי המחנה. ויש מפרשים שהרג החלשים ההולכים בזנב המחנה (תרגומים, ראב"ע וחזקוני)], וְאֵתָה עֵינֶיךָ בְּצֵמָא, וַיִּגַע מִטוֹרַח הַדָּרֶךְ, וְלֹא יָרָא עַמְלֶק אֶת אֱ-לֹהִים וְלֹכַן לֹא חָשַׁשׁ לַהֲרַע לָךְ. וְהָיָה בְּהִנָּיִם [כ-אשר יניח (אונקלוס)] ה' אֱ-לֹהֵיךָ לָךְ מִכָּל אֵיבֶיךָ הַיּוֹשְׁבִים מִסְבִּיב לָךְ וְאֵינְךָ עֹסֵק בְּמַלְחָמָה, וְתִשָּׁב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱ-לֹהֵיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ, אִז תִּמְחָה [ת-שמיד ותמחק] אֶת זִכְרֵ עַמְלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם [שתהרוג העם כולו: אנשים, נשים וטף, ואפילו בהמות, שלא יאמרו בהמה זו משל עמלק היתה], ועד שתמחה את שמו לגמרי לֹא תִשְׁכַּח לְעוֹלָם אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ.

תענית אסתר

ט. בימי מרדכי ואסתר (שנת 3405 לבריאת עולם בתקופת חורבן בית ראשון, כ-218 שנה קודם נס תנוכה) נקהלו היהודים ב"ג אדר לעמוד על נפשם מפני אויביהם ושונאיהם, והיו זקוקים לרחמי שמים לבל יוכלו אויביהם לפגוע בהם, ועמדו בתפילה ובתחנונים, וישבו בתענית באותו יום, והקב"ה שמע תחינתם וקיבל תשובתם ותעניתם ברצון, ונהפוך הוא, שהיהודים הרגו ושלטו בשונאיהם. ולכן, נהגו בכל תפוצות ישראל להתענות ביום זה בכל שנה ושנה, זכר לנס שנעשה להם. ואין חילוק בזה בין אנשים לנשים, ואין לפרוש מהציבור (ש"ע תרפה, ב; לו ומב).

י. תנאי קודם התענית - תחילת התענית בעלות-השחר (שעה 4:44 בוקר). ומכל מקום, אם הלך לישון בליל י"ג באדר שינת קבע, וקם משנתו קודם עלות השחר, אסור לו לאכול ולשתות. אבל אם

* הבהרה: סתם ציון שבדברינו, הכוונה לעמוד שבספר "חזון עובדיה" פורים. ש"ע=שולחן ערוך. מ"ב=מסנה ברורה. בא"ח=בן איש חי. מ"ח=מועד לכל חי. ילקו"י=ילקוט יוסף.

יח. השגחה על חילדים – חובה מוטלת על ההורים להשגיח על ילדיהם לבל ישוטטו ברחובות בפורים ללא השגחה, כי סכנה רוחנית גדולה אורבת להם שם, ואצל רבים מבני הנוער חלה התדרדרות במצבם הרוחני ששורשה החל בפורים (ע"י מורה באצבע ט, ש"ח וש"ח; קמח סולת סעיף קכ; מל"ח לא, מב ולז).

יט. תחפושת – נהגו להתחפש בפורים (ע"י רמ"א תרצו, ח), אבל אסור לאיש ללבוש בגדי אשה (ואפילו פריט אחד), וכן אסור לאשה ללבוש בגדי איש (קצ"ט). וכבר נגרמו מכשולים רבים כתוצאה מכך (נסנו ליאיר ט"ס יב), ואף לילדים קטנים אין להלביש כן (יחזקאל דעת ה, ט).

* נשים ובחורות, אינו מדרכי הצניעות שתחפשנה ותצאנה ברחוב העיר, בפרט אם האשה נשואה.

* יש להמנע מלהתפלל עם תחפושת, שהרי אין דרך לעמוד כן לפני אדם נכבד (ע"י שו"ע צ"א, ה), ומכל שכן אם פניו מכוסות, או שהיא תחפושת דוב וכדומה (ע"י ילקו"י תרצה, ט). ולילדים קטנים אפשר להקל (ע"י בספר ירושלים במועדיה עמ' תמב; נקיות וכבוד בתפלה עמ' קעג).

כ. גרימת צער – אסור לצער או לבזות שום יהודי, בפרט אם הוא תלמיד חכם, ויש למחות בתוקף נגד המנהג הרע של 'רב פורים' שהתפשט בהרבה ישיבות, שמשמע על רבני הישיבה דברי ביקורת והטחת עלבונות אישיים בדברי שחוק והיתול (רא), כי לא הותר לעבור על שום איסור בשביל שמחת פורים. ונאמר (תהילים ב, יא): "עבדו את ה' בְּיִרְאָה וּבְיִרְאָה וּבְיִרְאָה" - במקום גילה שם תהא רעדה (ברכות ל, יומא ד:).

כא. עשיית מלאכה – כיום המנהג בכל המקומות שלא לעשות מלאכה ביום פורים (לפרזים ביום י"ד, ולמוקפים ביום ט"ו (שו"ע תרצו, ב)), והעושה מלאכה אינו רואה בה סימן ברכה (שו"ע ורמ"א שם, א), אבל בלילה מותר (קצ"ה). ומעיקר הדין מותר להסתחר בפורים (מ"ב שם, ג), אך טוב להחמיר (קצ"ה). ומותר לעשות מלאכה ע"י גוי, וכן כל מלאכה שמותר לעשותה בחול-המועד (כגון דבר האבד, צרכי רבים וכ"ל), מותר לעשותה בפורים (קצ"ה). וכן מותר לעשות אפילו מלאכות גמורות לצורך פורים (רמ"א שם), ובלבד שלא יתבטל משמחת פורים. ומותר להתגלח לצורך היום, אם לא התגלח מקודם (קצ"ה).

כב. תענית/חספד/צידוק-הדין – בימי פורים (י"ד ו-ט"ו) אין להתענות (שו"ע תרצו, ג). אין מספידים בהם (שו"ע שם; תרצו, א), ואין אומרים צידוק-הדין (כרמ"א תכ, ב, י"ד תא, ו לפי שאין אומרים תחנון; כה"ח תכ, ב; משנה אחרונה בחז"ע אבלות א, צא; אור"צ ד, דלו. – אם לא שיש מנהג ידוע לאומרו, ע"י כה"ח שם) (מלבד לחכם בשעת הליותו שסופדים לו (ק"ו מחוה"מ בשו"ע י"ד תא, ה; מ"ב תרצו, ט) ואומרים עליו צידוק-הדין (חז"ע שם). ולגבי אשת חכם, יש להסתפק, ושב ואל תעשה עדיף (אור"צ שם).

כג. דעני אונן – מת לו מת בליל פורים: אם בדעתו לקבורו בלילה – יקבור את המת, ולאחר מכן יתפלל ויקרא את המגילה (שערי האמונה ד, נט). ואם קבורו למחרת – חייב בכל המצוות, ויתפלל ערבית ויקרא מגילה (חז"ע אבלות א, קעח). ובבוקר, אם מסרו לחברה קדישא – אינו מניח תפילין (ע"י קצ"א) (ואפילו לאחר קבורה אינו מניח (קצ"ב)), מתפלל (מג"א תרצו, טז, הובא באבלות שם, קפ) וקורא את המגילה עם הציבור (ומותר בבשר ויין (שו"ע תרצו, ז; קפ; אבלות שם קעח), ויברך על אכילתו (חכמ"א המובא באבלות שם). אבל בירושלים אסור בבשר ויין, לפי שאין ביום שישי חיוב משתה), ואחר כך יקבור את מתו, ולאחר מכן יקיים מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים (שם קפ ס"ה ולענין. ובמת תלמיד-חכם, יקדים לקבורה לפני קריאת המגילה. מ"ב תרצו, ח).

כד. אבילות - האבל בימי השבעה, אינו נוהג בפורים דיני אבילות בפרהסיא (לא ב"ד ולא בט"ו), בין בלילה בין ביום, אבל נוהג אבילות בדברים שבצינעה כמו בשבת, ועולים לו למנין שבעה (שו"ע י"ד תא, ז; רמ"א א"ח תרצו, ד; קפז). ולכן, לנוהגים שאחר הלוייה מברך האבל ברכת "דין האמת" וקורע (חז"ע אבלות א, קפ ד"ה אונן, ועמ' רכז), לאחר מכן יחליף בגדו הקרוע או יכסה את הקרע, ינעל נעלים, לא ישב על קרקע (פשוט), וימנע מבכי (שע"ת תרצו, ד; קצב; אבלות א, קכח). ועושים לאבל סעודת הבראה (שו"ע י"ד תא, ד), וטוב לעשותה רק בעוגות וקפה ולא בביצים ועדשים (ובירושלים עושים הבראה בפורים רק על אב ואם) (קצ"ג).

קודם שהלך לישון עשה תנאי שבדעתו לאכול ולשתות קודם עלות השחר, רשאי לאכול ולשתות (והאשכנזים מקילים לשתות אף בלא תנאי, אבל לכתחילה יעשו תנאי) (שו"ע ורמ"א תקסד, א ומ"ב שם). וסיום התענית בצאת-הכוכבים (שעה 6:00 בערב).

יא. הפטורים מחתענית – חולה אף שאין בו סכנה, וכן זקן מופלג שהוא תשוש כח, פטורים מתענית זו ואינם רשאים להחמיר על עצמם, ואפילו מי שתקפתו חולשה יתירה אין צריך להתענות (רמ"א תרפ"ו, ב; ל"ט). – כמו כן חתן וכלה בתוך שבעת ימי המשתה, וכן שלושה בעלי ברית: אבי הבן ביום המילה, הסנדק והמוהל, פטורים מהתענית, ואינם רשאים להחמיר בזה, מפני שיום-טוב שלהם הוא (מב). וכמובן שילדים קטנים שלא הגיעו לגיל מצוות, פטורים מהתענית (אפילו תענית שעות), ומכל מקום יש למנוע מהם לאכול ממתקים ושאר תפנוקים (חז"ע ד' תעניות, טו).

יב. מעוברות ומניקות – אשה בהריון, עד סוף החודש השלישי, חייבת להתענות (ע"פ שו"ע תקנ"ה, ה; ל"ז), ומכל מקום אם ההריון אינו תקין או שסובלת מהקאות, מיחושים או חולשה רבה, הרי היא פטורה. ומתחילת החודש הרביעי ואילך, בכל אופן היא פטורה (שם) (ולדעת הרב אור לציון ד, ש"ז), כיון שהנשים בזמננו חלושות, פטורות אף בג' חודשים הראשונים (הריונון). – יולדת (או אשה שעברה הפלה (ל"ח)), פטורה מלהתענות תוך שלושים יום מהלידה (ע"פ שו"ע שם, ט). – ואשה שמניקה בפועל (אפילו מעט (אור לציון ג, ג'ל"ט)), פטורה מהתענית. ואם פסקה מלהניק (אפילו תוך כ"ד חודש מהלידה) ומרגישה שהיא מסוגלת להתענות, תתענה (ואם באמצע התענית מרגישה חולשה וצער, תאכל), אך אם מרגישה חולשה יתירה, הרי היא פטורה מהתענית (ל"ח וחז"ע ד' תעניות נז טו).

פורים

יג. פורים דפרזות/שושן פורים – בכל העולם חל פורים ביום י"ד אדר ומקיימים בו את כל מצוות היום (שו"ע תרפ"ג, ג). ואילו בירושלים ושאר עיירות שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, חל פורים ביום ט"ו באדר (שם, א), וכן הדין בערים הסמוכות להן או הנראות עימהן (שם, ב). וישנן ערים שמחמת הספק מקיימים בהן את המצוות בשני הימים (שם, ד) (כטבריה, חברון, לוד, צפת יפו ועוד), וכל אחד יעשה כהוראת רבני העיר. ישנם פרטי הלכה בענין ירושלמי שנוסע לתל-אביב (לדוגמא) במהלך ימי הפורים, וכן להיפך, ולכן בכל מקרה יש לשאול חכם.

יד. בלגוד – בפורים לובשים בגדי שבת או יום-טוב (רמ"א תרצה, ב; בא"ח תצה, כב; מ"ב שם, ג) (ואף כשמתפללים מנחה של תענית סמוך לשקיעה, באים עם הבגדים הנ"ל כבר למנחה), ולא ילבש בגדי חול, כי גדול היום לאדונינו (בן איש חי שם ע"י מל"ח לא, ח').

טז. ועל חניסים – החל מתפילת ערבית אומרים "ועל חניסים" (שו"ע תרצ"ג, ב) (מלבד בירושלים שיש פורים משולש), אף על פי שעדיין לא קראו את המגילה (ב"י שם). ואם שכח ולא אמר, כל זמן שלא חתם ברוך אתה ה' של ברכת "הטוב שמך" וכו' - חוזר (ואומר: "מודים אנחנו לך על חניסים" וכו' "ועל כולם" וכו' (חז"ע חנוכה קפ"ט)), אבל אם הזכיר שם ה' - אינו חוזר (רמ"א שם וע"פ שו"ע תרפ"ג, א) (ולא יאמר: "למדני חוקיך", אלא בסוף "אלוקי נצור" יאמר: מודים אנחנו לך על חניסים וכו' עד ונודה לשמך הגדול סלה, יהיו לרצון וכו', עושה שלום וכו' (צ"ט)). – וזהר מאוד שלא ישכח לאומרו (מורה באצבע ט, שא), והעצה לכך היא שיתפלל מתוך סידור (מל"ח כז, טז).

טז. מעלת חיים/מחלוקת – מעלת יום פורים גדולה עד מאוד, ואמרו בזוהר הקדוש שפורים נקרא על שם יום-הכיפורים שהוא כמו פורים (תיקוני זוהר, תיקון כא נ"ז). ולכן יתלהב לב האדם ויקבל עליו עול התורה והמצוות, ויקנה לו לב חדש לעבודת ה' (ספר קדושת לוי, קדושות לפורים, סוף קדושה ראשונה ד"ה ומעתה). – וזהר הרבה שלא תהיה מחלוקת בביתו כלל, לא בליל פורים ולא ביום פורים. ואם ארע איזה דבר, יסבול הרבה ויעביר על מידותיו יותר משאר ימות השנה (מל"ח לא, ק').

יז. לימוד תורה – חיוב לימוד תורה קיים גם בפורים, ולא יעביר את כל היום הקדוש בסעודה ומסיבות. וזכותו גדולה יותר, מכיון שמעטים הם הלומדים. ומקורב נתפשט לימוד "אבות ובנים" במקומות רבים, ואשריהם ישראל. כמו כן טוב לקרוא תהילים (מל"ח לא, ט). והחל מיום זה מצוה לעסוק בהלכות פסח (מ"ב תכט, ב).

כה. אָבֵל בַּמְצוּוֹת פּוֹרִים - האבל חייב בקריאת מגילה (ומותר לצאת לבית-כנסת להתפלל ולשומעה (רמ"א שם ומ"ב שם, טז; חז"ע אבלות ב, שו הערה א)), וכן במשלוח מנות ומתנות לאביונים, שהרי האבל חייב בכל המצוות (ש"ע רמ"א שם ד-ו ומ"ב טז יז), וכן חייב בסעודת פורים (אבל לא ישתכר (הגר"ש אלישיב זצ"ל בצינוני הלכה, אבילות, תקמ"ד)), אך יִרְאֶה למעט במיני שמחה שעושים (מ"ב תרצו, יב).

ולגבי משלוח מנות, טוב שלא ירבה במשלוחים (אלא לרעיו אהוביו (חז"ע אבלות ב, רנ"ג)), וישלח מאכלים רגילים ולא מיני מתיקה (מ"ב שם, יט; קצ"ג). והספרדים נוהגים לשלוח מנות לאבל (קצ"ג) (אך לא ישלחו מיני מתיקה (דרך החיים קצ"ג, ג; חז"ע אבלות ב, רנ"ב)). [ומנהג האשכנזים שלא לשלוח מנות לאבל כל י"ב חודש על אביו ואמו (רמ"א תרצו, ו), ובל יום על שאר קרובים (מ"ב שם, כ), אם לא שהוא רבו או עני, או לבן-זוגו של האבל (קצ"ג), אף שעיקר הכוונה שהאבל יקבל המשלוח (צינוני הלכה תקמ"ד)]. ומותר לשלוח לאבל מתנות לאביונים (שלחן שלמה (מידקש) תרצו, ו).

כו. השתתפות אָבֵל בַּשְּׂמֵחָה - אָבֵל לאחר שבעה, יכול להשתתף בסעודת פורים, אף על פי שנערכת מחוץ לביתו (אפילו בליל פורים (קצ"ג ש"ע-חז"ע פ"י הערה 30)), בתנאי שאין שם כלי נגינה (פ"ג). אבל אם מידי שנה רגיל להשתתף בסעודה זו, ובהעדרו נחשב כאבילות בפרהסיא, מותר להשתתף בה אף כשיש שם כלי נגינה (ש"ע חז"ע אבלות ב, ששה סע"א). והוא הדין לגבי שמיעת מוזיקה בבית כפי שרגילים בכל שנה (צינוני הלכה ע"י תקמ"ג), ויכול גם לרקוד עם בני ביתו, אך ימעט קצת (שם תקמ"ד), וכן יכול לראות מיני שמחה והצגות (שעה"צ תרצו, יא), וראוי למעט בזה (שם תקמ"ד). וכל ההיתר בענינים אלו הוא עד השקיעה בלבד (שם תקמ"ב).

קריאת המגילה

כז. אכילת קודם הקריאה - אסור לאכול קודם קריאת המגילה, ואין חילוק בזה בין קריאת המגילה של לילה לקריאת המגילה של יום (רמ"א תרצב, ד). ולכן תזהרנה הנשים שלא לאכול ביום פורים עד שתשמענה את המגילה. ומכל מקום מותר לטעום פירות קודם הקריאה, וכן פת או עוגה (פחות מ-54 גרם), ולשתות תה או קפה. והמחמיר שלא לטעום כלום, תבוא עליו ברכה. – ובכל אופן, אם ביקש מאדם שיזכירהו לקרוא את המגילה, מותר באכילה (צ"ה).

כח. חובת הקריאה - הכל חייבים לקרוא בפורים את המגילה פעמיים, בליל פורים וביום פורים. והקריאה של הלילה, זמנה כל הלילה; ושל יום, זמנה כל היום (ש"ע תרפ"ה, א). ואין חובה שכל אחד יקראנה בעצמו, אלא אפילו אם שומעה מפי הקורא, יוצא ידי חובה, ובלבד שישמענה מאדם שחייב בקריאתה (ש"ע תרפ"ה, ב). וצריך שיכוין הקורא להוציא ידי חובה את השומע, וכן השומע יתכוין לצאת ידי חובה (ש"ע תרצ, יד). קריאת המגילה של היום היא העיקרית (תוס' מגילה ד סע"א) וחמורה יותר משל הלילה (שע"ת ר"ס תרפ"ה; שעה"צ תרצ, מא; תרצב, כז; ו), ולא כמנהג אותם אנשים שבאים לקריאת המגילה רק בלילה, ואינם באים לקריאה ביום.

כט. נשים - גם הנשים חייבות בקריאת המגילה (ש"ע תרפ"ה, א), מפני שאף הן היו בנס פורים (מגילה ד, ד), וכמוכן שבכללן גם בנות שהגיעו לגיל י"ב שנים. ואם האשה אינה יכולה לבוא לבית-הכנסת לשמוע מקרא מגילה, חייבת לשמוע הקריאה מתוך מגילה כשרה מפי אדם הבקי בקריאתה (ואף על פי שכבר יצא האיש ידי חובתו בקריאה שבבית-הכנסת, חוזר ומברך את כל הברכות וקורא המגילה להוציא אנשים (ש"ע תרצב, ג) או נשים ידי חובתן (ש"ע הליכות א, רכ"ד). ועיין בסעיף לא). – ובמקומות רבים נוהגים, שלאחר שהאנשים שבים לביתם, מארגנים קריאה נפרדת בבתי-הכ"נ עבור הנשים, והוא מנהג טוב ונכון.

ל. קטנים - מחנכים את הקטנים לשמוע מקרא מגילה (ש"ע תרפ"ה, א ו), והוא הדין לבנות קטנות (מ"ב ג). ואולם ילדים קטנים שלא הגיעו לגיל חינוך, אין להביאם לבית-הכנסת, מפני שהם מבלבלים את הציבור (מ"ב שם, יח; צ"ח, ג; קכ"ד, כח). ואף בילדים שהגיעו לגיל חינוך, צריך האב להשגיח עליהם שישמעו את הקריאה, וכשיגיע הקורא ל"המך" רשאי הקטן להכות (בנחת), אבל לא שעיקר הבאת הקטן תהיה על מנת להכות ולהרעיש (מ"ב שם, יח).

לא. ברכות המגילה - הקורא את המגילה מברך לפניו שלוש ברכות: א) אשר קידשנו במצוותיו וציונו על מקרא מגילה. ב) שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. ג) שהחיינו

וקיימנו והגיענו לזמן הזה. – ובקריאת היום אינו חוזר ומברך שהחיינו (ש"ע תרצב, א) [ולמנהג האשכנזים מברכים "שהחיינו" גם ביום (רמ"א שם)]. והשומעים היוצאים ידי חובה בקריאה יענו "אמן" (אך לא "ברוך הוא וברוך שמו"). – בסיום קריאת המגילה מברכים ברכת "הרב את ריבוננו" וכו', ומברכים אותה רק כאשר קורא לציבור של עשרה (אפילו נשים) (רמ"א שם, א; צ).

* נהגו העולם להקל לגעת בקלף המגילה מבלי מטפחת, אף בסתם ידים שחוששים שמא נגע במקום המטונף. וטוב להחמיר ליטול ידיו (רמ"א קמ"ה, א ומ"ב ד; טו), אלא אם כן לא הסיח דעתו משמירת ידיו מהנטילה שלפני התפילה, ואין לחוש שהתעסק ונגע במקום מטונף (ש"ע צב, ה ומ"ב כד). ואם נגע במקום מטונף, צריך ליטול ידיו, ואין חייבים בזה ליטול בכלי (ש"ע ש"ע ד, יח).

לב. מנהג החכמות/נפצים - כשמרעישים באמירת "המך", על הקורא להמתין עד שיעבור הרעש, ולחזור ולקרוא את המילה (ע"פ). ובמקומות רבים נוהגים להכות רק בשם "המך" הראשון והאחרון [במקום 54 פעמים (כמנין דין) שמוזכר "המך"], וכן ראוי לנהוג (ש"ע בא"ח תצוה, י). וכבר התריעו גדולי הרבנים על המנהג החמור של שימוש באקדחים ונפצים למיניהם, שיש בכך חילול וזלזול בכבוד בית-הכנסת שהוא מקום השראת השכינה (ולפעמים גורמים גם להשחתת הריהוט), וגורמים בהלה ומחנק לציבור, מלבד מה שמפריעים למהלך הקריאה, ועל הרבנים וגבאי בית-הכנסת לעמוד על המשמר בזה (ס"ב). ואף מחוץ לבית-הכנסת אסור להשתמש בנפצים ודינמיטים למיניהם, לפי שגורמים לבהלה גדולה ולסיכונים, והמפחיד את חבירו מביא על עצמו יסורים (כה"ח י"ד קס"ג, קצ"ג), ואם חלה, חייב בדיני שמים (ש"ע ח"מ תכ, לב), ואף ארעו אסונות כתוצאה מכך (וע"י שבת ס"ג; ב"ק פ"ג), ומצוה למסור את הסוחרים בהם למשטרה (ש"ע רמ"א ח"מ שפ"ח, יב; תכה, א; הגר"ש וואנר והגר"נ קרליץ זצ"ל). ואשרי ההורים המחנכים את ילדיהם בדרך ישרה.

לג. שמיעה מרדיו/טלפון - השומע מקרא מגילה ברדיו, אפילו בשידור חי, אינו יוצא ידי חובה, כיון שאינו שומע את קול הקורא, אלא קול הנקלט על ידי זרם חשמלי באמצעות ממברנא (יחז"ח דעת ג, נ"ד; טו), והוא הדין שאין יוצאים בשמיעתה דרך טלפון ובכל אמצעי תקשורת אחר.

לד. כוונת ודקדוק בקריאה - הקורא יעורר תשומת לב הקהל לכוין לצאת ידי חובת מקרא מגילה, וגם הוא יכוין להוציאם ידי חובה, לפי שמצוות צריכות כוונה (ש"ע תרצ, יד; ט, ד). – כמו כן ידקדק הקורא לבטאות היטב כל מילה כדי שהציבור ישמעו ויצאו ידי חובת הקריאה, ולא יחסירו לשמוע אפילו מילה אחת, למרות שאינה משנה את ענין הקריאה (בא"ח תצוה, ו; ע"ח).

בקריאת המגילה ישנם דקדוקים רבים, ומי שלא שקד ללומדם היטב, לא יִדְעַם, ואינו מוציא את הרבים ידי חובה אף בדיעבד. ועל רב בית-הכנסת מוטלת החובה לבחור קורא שבקי היטב בטיב הקריאה וטעמיה, ולא להסתפק בקורא שיש לו קול חזק ונעים (ש"ע שע"ת ר"ס תרצ; מ"ב תרצא, כה) (וקיימים כיום ספרי-עזר המלמדים לקריאה נכונה, כגון: ספר סנסן ליאיר, תיקון קוראים איש מצליח, מגילת אסתר בהוצאת 'סימנים' (בליווי דיסק), עוד יוסף חי).

לה. חפסק בקריאה - אין לדבר בשעת קריאת המגילה (ש"ע תרצב, ב) עד לאחר הברכה האחרונה. ואם החסיר לשמוע אפילו מילה אחת (או אות אחת (באה"ל תרצ, יד)) בעוד שהקורא המשיך בקריאתו, לא יצא, וצריך לחזור ולקרוא מאותו פסוק ואילך (מ"ב תרצב, ט; פ).

לו. נרדם / נמנם / חסיח דעת בקריאה - הקורא את המגילה כשהוא מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשינה, יצא. אבל השומע את המגילה ונרדם או התנמנם, לא יצא (פ"ג), וצריך לחזור ולקרוא מהפסוק שנרדם או התנמנם בו (פ"ג).

אם הסיח דעתו משמיעת המגילה וחשב על דברים אחרים, הדבר תלוי: שאם הסיח דעתו לגמרי עד שלא שמע כלל מה שהחזן אומר, לא יצא, וצריך לקרוא על הסדר את מה שלא שמע. אך אם לא היה מרוכז במה שהחזן קורא, אבל הוא שמע, כגון שאצבעו אוזחת ביחד עם קריאת החזן, או שהוא זוכר ששמע אך לא שם ליבו למה ששמע, יצא ידי חובה (אשרי האיש נ"ג, ז; יבקשו מפייהו ב, כג). ומשום כך רצוי לעקוב אחר הקריאה באצבעו.

כ. אָבֵל בַּמְצוּוֹת פּוֹרִים - האבל חייב בקריאת מגילה (ומותר לצאת לבית-כנסת להתפלל ולשומעה (רמ"א שם ומ"ב שם, טז; חז"ע אבלות ב, שו הערה א)), וכן במשלוח מנות ומתנות לאביונים, שהרי האבל חייב בכל המצוות (ש"ע רמ"א שם ד-ו ומ"ב טז יז), וכן חייב בסעודת פורים (אבל לא ישתכר (הגר"ש אלישיב זצ"ל בצינוני הלכה, אבילות, תקמ"ד)), אך יִרְאֶה למעט במיני שמחה שעושים (מ"ב תרצו, יב).

ולגבי משלוח מנות, טוב שלא ירבה במשלוחים (אלא לרעיו אהוביו (חז"ע אבלות ב, רנ"ג)), וישלח מאכלים רגילים ולא מיני מתיקה (מ"ב שם, יט; קצ"ג). והספרדים נוהגים לשלוח מנות לאבל (קצ"ג) (אך לא ישלחו מיני מתיקה (דרך החיים קצ"ג, ג; חז"ע אבלות ב, רנ"ב)). [ומנהג האשכנזים שלא לשלוח מנות לאבל כל י"ב חודש על אביו ואמו (רמ"א תרצו, ו), ובל יום על שאר קרובים (מ"ב שם, כ), אם לא שהוא רבו או עני, או לבן-זוגו של האבל (קצ"ג), אף שעיקר הכוונה שהאבל יקבל המשלוח (צינוני הלכה תקמ"ד)]. ומותר לשלוח לאבל מתנות לאביונים (שלחן שלמה (מידקש) תרצו, ו).

כו. השתתפות אָבֵל בַּשְּׂמֵחָה - אָבֵל לאחר שבעה, יכול להשתתף בסעודת פורים, אף על פי שנערכת מחוץ לביתו (אפילו בליל פורים (קצ"ג ש"ע-חז"ע פ"י הערה 30)), בתנאי שאין שם כלי נגינה (פ"ג). אבל אם מידי שנה רגיל להשתתף בסעודה זו, ובהעדרו נחשב כאבילות בפרהסיא, מותר להשתתף בה אף כשיש שם כלי נגינה (ש"ע חז"ע אבלות ב, ששה סע"א). והוא הדין לגבי שמיעת מוזיקה בבית כפי שרגילים בכל שנה (צינוני הלכה ע"י תקמ"ג), ויכול גם לרקוד עם בני ביתו, אך ימעט קצת (שם תקמ"ד), וכן יכול לראות מיני שמחה והצגות (שעה"צ תרצו, יא), וראוי למעט בזה (שם תקמ"ד). וכל ההיתר בענינים אלו הוא עד השקיעה בלבד (שם תקמ"ב).

קריאת המגילה

כז. אכילת קודם הקריאה - אסור לאכול קודם קריאת המגילה, ואין חילוק בזה בין קריאת המגילה של לילה לקריאת המגילה של יום (רמ"א תרצב, ד). ולכן תזהרנה הנשים שלא לאכול ביום פורים עד שתשמענה את המגילה. ומכל מקום מותר לטעום פירות קודם הקריאה, וכן פת או עוגה (פחות מ-54 גרם), ולשתות תה או קפה. והמחמיר שלא לטעום כלום, תבוא עליו ברכה. – ובכל אופן, אם ביקש מאדם שיזכירהו לקרוא את המגילה, מותר באכילה (צ"ה).

כח. חובת הקריאה - הכל חייבים לקרוא בפורים את המגילה פעמיים, בליל פורים וביום פורים. והקריאה של הלילה, זמנה כל הלילה; ושל יום, זמנה כל היום (ש"ע תרפ"ה, א). ואין חובה שכל אחד יקראנה בעצמו, אלא אפילו אם שומעה מפי הקורא, יוצא ידי חובה, ובלבד שישמענה מאדם שחייב בקריאתה (ש"ע תרפ"ה, ב). וצריך שיכוין הקורא להוציא ידי חובה את השומע, וכן השומע יתכוין לצאת ידי חובה (ש"ע תרצ, יד). קריאת המגילה של היום היא העיקרית (תוס' מגילה ד סע"א) וחמורה יותר משל הלילה (שע"ת ר"ס תרפ"ה; שעה"צ תרצ, מא; תרצב, כז; ו), ולא כמנהג אותם אנשים שבאים לקריאת המגילה רק בלילה, ואינם באים לקריאה ביום.

כט. נשים - גם הנשים חייבות בקריאת המגילה (ש"ע תרפ"ה, א), מפני שאף הן היו בנס פורים (מגילה ד, ד), וכמוכן שבכללן גם בנות שהגיעו לגיל י"ב שנים. ואם האשה אינה יכולה לבוא לבית-הכנסת לשמוע מקרא מגילה, חייבת לשמוע הקריאה מתוך מגילה כשרה מפי אדם הבקי בקריאתה (ואף על פי שכבר יצא האיש ידי חובתו בקריאה שבבית-הכנסת, חוזר ומברך את כל הברכות וקורא המגילה להוציא אנשים (ש"ע תרצב, ג) או נשים ידי חובתן (ש"ע הליכות א, רכ"ד). ועיין בסעיף לא). – ובמקומות רבים נוהגים, שלאחר שהאנשים שבים לביתם, מארגנים קריאה נפרדת בבתי-הכ"נ עבור הנשים, והוא מנהג טוב ונכון.

ל. קטנים - מחנכים את הקטנים לשמוע מקרא מגילה (ש"ע תרפ"ה, א ו), והוא הדין לבנות קטנות (מ"ב ג). ואולם ילדים קטנים שלא הגיעו לגיל חינוך, אין להביאם לבית-הכנסת, מפני שהם מבלבלים את הציבור (מ"ב שם, יח; צ"ח, ג; קכ"ד, כח). ואף בילדים שהגיעו לגיל חינוך, צריך האב להשגיח עליהם שישמעו את הקריאה, וכשיגיע הקורא ל"המך" רשאי הקטן להכות (בנחת), אבל לא שעיקר הבאת הקטן תהיה על מנת להכות ולהרעיש (מ"ב שם, יח).

לא. ברכות המגילה - הקורא את המגילה מברך לפניו שלוש ברכות: א) אשר קידשנו במצוותיו וציונו על מקרא מגילה. ב) שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. ג) שהחיינו

מדר. נשים/קטנים – גם האשה חייבת במשלוח מנות, ותשלוח לרעותה (ולא לאיש. וכן להיפק). ואשה נשואה אינה יוצאת במשלוח מנות של בעלה (רמ"א תרצה, ד' ומ"ב שם). – והבנים והבנות שהגיעו לגיל מצוות, חייבים במשלוח מנות לחבריהם, וגם קטנים שהגיעו לגיל חינוך טוב לחנכם למצוה זו (קמב).

מרה. מזהות חמטלוח – המשלוח מנות צריך להיות משני מיני אוכלים (ש"ע תרצה, ד) שונים (קכה) (וטוב שיהיה במשלוח שיעור סעודה (קכט)). וגם משקה נחשב ל'מנה' (מ"ב שם, ט) (אך טוב להדר ולשלוח שני מיני "אוכלים" (קכד)). אבל השולח לחבירו מעות, ספרים, בגדים, סיגריות וכדומה, אינו יוצא ידי חובה, כי צריך לשלוח דוקא מנות של מאכל ומשתה (מ"ב שם וחז"ק עכ). ומכל מקום, כל ששלח משלוח מנות אחד כהלכה, אין צריך להיזהר בכל הפרטים הנ"ל כששולח ליתר חבריו, כי שאר המשלוחים הם להידור מצוה (קלג). וראוי להיזהר שיהיו המנות לפי ערך הנותן, כדי להראות חיבה ורעות למקבל. ואם המקבל עשיר, טוב שיהיו גם לפי ערך המקבל (קכט).

סעודת פורים

מז. סעודת פורים – סעודת פורים זמנה ביום, שנאמר (אסתר ט, כב): "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְסֻפָּה וְשִׂמְחָה" (וטוב שישעוד רק לאחר שקיים מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים. אבל לטעום מעט לפני כן מותר ואין בכך כלום (קלה)). ואם עשאה בלילה, לא יצא ידי חובה (ש"ע תרצה, א) (ומכל מקום גם בליל פורים ישמח וירבה קצת בסעודה (רמ"א שם)). ויוצאים ידי חובה בסעודה אחת, ומצוה להרבות בסעודת פורים (רמ"א שם). יש להדר לאכול בסעודה בשר (קעה), ויתקן סעודה נאה כפי אשר תשיג ידו (רמב"ם מגילה ב, טו). ולכתחילה צריך לאכול לחם (קעג). ואף הנשים חייבות בסעודת פורים (קעה). ומצוה לשמח הילדים הקטנים במיני מתיקה ומעדנים (קפה).

מז. זמנה וזנהגתה – נוהגים לעשות הסעודה לאחר שהתפללו מנחה, וטוב לעסוק מעט בתורה לפני כן (רמ"א שם, ב). – יהיה מיסב בסעודה, שש ומשיש לאחרים, ויספר תוקף הנס לבני ביתו (מורה באצבע ט, טו), וישיר שירי קודש בקול רינה להודות לקב"ה על כל הטוב אשר גמלנו.

מרה. שיכרות – שותה יין עד שישתכר, וירדם בשיכרות (רמב"ם מגילה ב, טו; ועיי' ש"ע תרצה, ב; קעה), ולכל הפחות ישתה יין יותר מהרגלו (רמ"א שם; חיי אדם קנה, ל). והנשים ישתו רק מעט יין (קעה) ואסור להן להשתכר (שבט הגדול ח"י ית, ב).

והיודע בעצמו שמחמת השתיה יזלזל באיזו מצוה מן המצוות, כגון שימנע מנטילת ידים, ברכה, ברכת המזון או שלא יתפלל מנחה או ערבית או שיהגך קלות ראש, ידבר דברי נבְלָה ושטות, יצער את הבריות או יגרום להם נזק - מוטב לו שלא ישתכר, שהרי זו מצוה הבאה בעבירה, ולא לשמחה שכזו התכוונו חז"ל, וכל מעשיו יהיו לשם שמים (חיי אדם שם; קפ).

מז. יועל הניסים – מזכירים "ועל הניסים" בברכת-המזון בברכת הארץ (ש"ע תרצה, א). ואם שכח ונזכר אחר שחתם ברוך אתה ה' "של ברכת "על הארץ ועל המזון" - אינו חוזר (רמ"א קפז, ד; מ"ב תרצה, טו) (ולא יאמר: "למדני חוקיך", אלא יאמר ב"הרחמן": הרחמן יעשה עימנו ניסים ונפלאות כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי ואסתר וכו' (קפג)). ואם האריך בסעודת פורים עד לאחר שנעשה לילה, אף על פי כן יאמר "ועל הניסים" בברכת-המזון (ש"ע רמ"א שם).

ניתן להשיג את העלון באתר מאור לפסגה: www.maorlapisga.org

העלון מוקדש לרפואת מרים חיה בת מסעודה, נסים בן מסעודה, יעקב בן מלכה, יעקב בן מסעודה, דן בן סעדה, משה נסים בן סעדה, ירדנה בת עליזה, דניו בת ג'ולייט, עדי חיה בת בת-שבע, יפה יפית בת טובה, חיה עינת בת אסתר. **להנחות** משה סאלם חיקרה, שלמה עקריש, משה אשורי, יצחק בן מאיה, בן בנימין יהושע בן עדנה, אהרן בן אביגיל רבקה, יענת בת רחל, שלמה עמאר בן סולטנה. **חיוג חנוך** לאורטל בת תמר, יעקב בן מרינה, קרין בת מאיה, יפה בת טובה. **זש"ק** לאויק בת שולמית. **לעילוי נשמות** נתאל שמעון בן ציונה, הדסה בת בת שבע, מאיר בן סימי, רות בת רחל, רימה בת חבובה, אלדד יוסף בן סימונה, שמעון בן נעמי, משה בן חנה, מרים מינדל בת מרים, משה בן מניה, יגאל בן שרה, עמרם בן שמחה, שלמה בן מזל, שושנה בת ישועה, נעמי בת שרה, חיים בן מלכה, אברהם בן שרה, סימי בת ימנה, משולם בן צבי, שלום בן סוליקה, ר' שמעון בן איז'ה, סעדה בת רחל, דוד בן אסתר, מרסדס בת תמר, מסעוד בן אונישה, ששון בן שרה, חיים ז'י מנחם בן בלנש, דוד בן דורית, יצחק בן רחנה, הרב חיים בן סעדה, מרדכי בן סולטנה, ג'ריה בת עסילה, יצחק חיים בן מרסדס, מזל בת גוהר זהבה, רפאל חיים בן חביבה, אברהם בן פרחיה, ישועה בן רחל, מסעודה בת תמו, דניאל בן סעודה, מלוקס מרדכי בן יצחק סנדר, דניאל נתן בן רפאל, רפאל בן שמחה, דוד מאיר בן סעדה, מרים בת גרסיה, דניאל בן ריאקה.

לה. קריאה/חשלוחז מנגילח פסולח – מי שאוחז בידו מגילה שאינה כשרה (כגון המגילות המודפסות בחומשים וכדומה), יזהר שלא יקרא בפיו יחד עם הקורא, אלא ישמע בשתיקה (ש"ע תרצ, ד). ואם החסיר לשמוע איזו מילה, יכול לקרוא במהירות אפילו מהמגילה שבדפוס עד שיגיע למקום הקריאה שאליו הגיע הקורא, וישתלב בשמיעת המגילה מכאן ואילך (נט).

לה. קריאה מנגילח כשרה עם חזון / חסיר לשמוע תיבות – מי שאוחז בידו מגילה כשרה, ורוצה לקרוא יחד עם החזן, צריך שיהיה זה באופן שמשמיע את הקריאה לאוזנו (מסנ"ב תרפ"ט, ה ושע"ה צ"ז) מבלי שיפריע לאחרים, וקורא עם טעמי המקרא (עי' חז"ע שבת א, טג). אבל אם אינו עושה כן, יש בזה חסרון ולא מעלה.

כמו כן, המעלה במגילה כשרה, היא שכאשר החסיר לשמוע מילים מהקורא, משלים את הקריאה ממנה, כי השלמה ממגילה שאינה כשרה היא רק בדיעבד (ש"ע תרצ, ג ומסנ"ב ז' רמ"א שם, ד ומסנ"ב טו-טז). **אולם** באופן שהקורא אינו בקי היטב בקריאה ללא ניקוד ופיסוק וקרי וכתב, אזי גם כשמשלים הקריאה מתוך מגילה כשרה עלול לשבש את הקריאה לחלוטין, ומוטב יותר לאחוז מגילה שאינה כשרה ולקרוא בעל פה בצורה נכונה אם החסיר כמה מילים.

לטי. סיום הקריאה – אחר קריאת המגילה והברכה שלאחריה, צריך שיאמר: "ארור המן, ברוך מרדכי, ארורה זרש, ברוכה אסתר, ארורים כל הרשעים, ברוכים כל ישראל, וגם חרבונה זכור לטוב" (ש"ע תרצ, טז). ויש נוהגים לומר כן שלוש פעמים (צז).

מתנות לאביונים

מז. חייב כל אדם (בין איש ובין אשה. מ"ב א) לתת לפחות שתי מתנות לשני אביונים ביום פורים (לאחר קריאת המגילה, ולא בלילה (קסט)), דהיינו מתנה אחת לכל אביון (ש"ע תרצ, א) (ולא יתן שיעור החיוב מכספי-מעשר (מ"ב א)). ויוצאים ידי חובה בין בנתינת כסף, בין בתבשיל, או דבר מאכל אחר (רמב"ם מגילה ב, טז), אבל לא בנתינת בגדים וכדומה (קסו). ואף שמעיקר הדין די בנתינת פרוטה אחת לכל אביון, טוב ונכון לנהוג בעין יפה במצוה יקרה זו, ולהחשיב שיעור מתנה לאביון כשיעור (או שווה) סעודה של פת במשקל שלוש ביצים (162 גרם) (רסו). וכל המוסיף - מוסיפים לו מן השמים. והנותן צ'ק לאביון (באופן שמתקבל בחיובות), יוצא ידי חובתו (קעג). ואין מדקדקים במעות פורים (לברר אם המקבל הוא רמאי), אלא כל הפושט ידו ליטול נותנים לו (ירושלמי מגילה א, ד; ש"ע תרצ, א).

מז. ריבוי במתנות – כתב רבינו הרמב"ם (מגילה ב, יז): מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים, יותר מאשר להרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר (ישעיה נב, טו): "לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפָלִים וְלְהַחְיֹת לֵב נְדָפְאִים". עכ"ל. – וראוי שניתן דברים אלו על ליבנו, כי כיום אנשים מפזרים סכומי כסף גדולים על תחפושות, משלוחי-מנות וסעודה, ואילו עבור מתנות לאביונים נותנים סכום מועט.

מז. הנותן כסף לגבאי צדקה על מנת שיחלק לעניים ביום פורים, יוצא ידי חובת מתנות לאביונים, אף על פי שהעני אינו יודע מי נתן לו הכסף (קעג). ובמקום שאין עניים, יכול לעכב את הכסף אצלו ויתנו במקום שירצה (ש"ע תרצ, ד) או עד שיבואו עניים (חיי אדם קנה, כח). ומכל מקום בודאי יש להתאמץ בימים שלפני פורים לתת את הכסף לרב או גבאי על מנת שיחלקם בפורים, ולא יחמיץ לקיים מצוה זו בזמנה.

משלוח מנות

מז. חייב אדם לשלוח לחבירו שתי מנות ביום פורים (ולא בלילה (רמ"א תרצה, ד)), דהיינו משלוח אחד עם שני מיני אוכלים, וכמו שנאמר במגילת אסתר (ט, כב): "וּמְשֻׁלַּח מִנּוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ", לפי שעל ידי כך האדם מראה את רגשי חיבתו לחבירו, ומתרבה השלום בישראל. וכמו כן ישנם אנשים עניים שמתביישים לקבל צדקה כדי לקיים מצות סעודת פורים במאכל ומשתה, מה שאין כן כששולח להם משלוח מנות דרך כבוד. וכל המרבה לשלוח מנות הרי זה משובח (ש"ע שם; קיז). ואפשר לשולחו אפילו ע"י ילד קטן (קמג).